

Sygn.akt III AUa 1304/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 czerwca 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Elżbieta Zarzecka (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SO del. Piotr Prusinowski

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 18 czerwca 2013 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku T. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do renty rodzinnej

na skutek apelacji wnioskodawczyni T. D.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 listopada 2012 r. sygn. akt IV U 2592/12

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Olsztynie.

Sygn. akt III AUa 1304/12

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 12 września 2012r., na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r., nr 153, poz. 1227 ze zm.), odmówił T. D. ponownego rozpatrzenia prawa do renty rodzinnej po zmarłym w dniu 19 sierpnia 1994r. mężu S. D. wskazując, że nie przedstawiła ona nowych dowodów, które mogłyby stanowić podstawę do wydania kolejnej decyzji w zakresie prawa do renty rodzinnej. Uzasadnienie zawarte w decyzji z dnia 3 września 2012r. pozostało aktualne, tj. zmarły nie spełniałby warunków do własnej renty z tytułu niezdolności do pracy. Legitymował się bowiem za krótkim stażem pracy w wymiarze 18 lat 1 miesiąca i 4 dni. Tym samym członkowie jego rodziny nie mają prawa do renty rodzinnej.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z dnia 9 listopada 2012 r. oddalił odwołanie T. D. od tej decyzji.

Sąd ten ustalił, że T. D. pierwszy wniosek o rentę rodzinną po zmarłym w dniu 19 sierpnia 1994r. mężu S. D. złożyła 16 października 2006r. Do wniosku dołączyła świadectwa pracy męża, opinie służbowe potwierdzające jego zatrudnienie oraz prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej do dnia 28 lutego 1973r.

S. D. od 1 marca 1973r. do dnia 31 października 1992r. prowadził gospodarstwo rolne i podlegał ubezpieczeniu społecznemu w KRUS.

Od 1 listopada 1992r. do 31 sierpnia 1994r. pobierał on rentę rolniczą. Do wysokości renty przyjęte zostały okresy pracy poza rolnictwem od 15 czerwca 1959r. do 14 listopada 1959r., od 1 lutego 1960r. do 1 grudnia 1960r., od 6 grudnia 1960r. do 31 marca 1964r., od 3 kwietnia 1964r. do 30 czerwca 1970r., od 1 września 1970r. do 31 maja 1971r., od 1 sierpnia 1972r. do 28 lutego 1973r.

ZUS decyzją z dnia 25 października 2006r. odmówił wnioskodawczyni przyznania renty rodzinnej.

Dnia 25 lipca 2012r. wnioskodawczyni złożyła ponowny wniosek o rentę rodzinną, przedkładając te same dokumenty. ZUS odmówił jej tego prawa decyzją z dnia 3 września 2012r. Wskazał przy tym, że ostatni okres ubezpieczenia w ZUS S. D. przypadła na 28 lutego 1973r. Zmarł on zatem po upływie 18 miesięcy od ustania okresu ubezpieczenia. Ponieważ sam nie spełniałby warunków do własnej renty z tytułu niezdolności do pracy, tym samym członkowie rodziny nie mają prawa do renty rodzinnej. Do stażu pracy S. D. organ rentowy nie zaliczył okresu prowadzenia gospodarstwa rolnego od 1 marca 1973r. do 31 grudnia 1992r., gdyż zmarły z tego tytułu posiadał uprawnienia do renty z KRUS. ZUS zobowiązał wnioskodawczynię do przedłożenia dowodów leczenia męża przed 28 sierpnia 1974r. Wnioskodawczyni w piśmie z 7 września 2012r. oświadczyła, że nie posiada żadnej dokumentacji leczenia sprzed 1974r. Wniosła o skierowanie sprawy do sądu. Zaskarżoną decyzją z dnia 12 września 2012r. ZUS odmówił wydania ponownej decyzji, na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Okręgowy powołując się na art. 65, art. 70, art. 67 i art. 58 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że niezdolność do pracy zmarłego powinna powstać przed 28 sierpnia 1974r., bowiem ostatni okres jego ubezpieczenia w ZUS upłynął z dniem 28 lutego 1973r. Wnioskodawczyni zobowiązana do złożenia dokumentacji leczenia męża przed 1974r. oświadczyła, że takiej nie posiada. Przedłożyła historie choroby z lat 1993 - 1994, kiedy mąż pobierał rentę rolniczą. Ponadto, jak oświadczyła, mąż od 1973r. do 1992r. prowadził gospodarstwo rolne ze specjalizacją ogrodnictwo. Zatem wtedy był zdolny do pracy i nie spełniał warunków do renty. Z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego zmarły podlegał ubezpieczeniu w KRUS, który przyznał mu rentę w 1992 r., a do uprawnień i wysokości świadczenia uwzględniono okresy ubezpieczenia w ZUS, również okres od 16 lipca 1964r. do 30 stycznia 1966r.

Sąd Okręgowy oddalił odwołanie od decyzji z 12 września 2012r., na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. uznając, że skoro S. D. nie spełniał warunków do własnej renty, to prawa do renty rodzinnej po nim nie może uzyskać wdowa.

Apelację od powyższego wyroku złożyła T. D.. Wskazała, że wielokrotnie wносиła o przyznanie jej prawa do renty rodzinnej i zawsze otrzymywała decyzję odmowną. ZUS badając przesłanki prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy męża, przyjął, że jego staż pracy wyniósł 18 lat 1 miesiąc i 4 dni. W jej ocenie, po uwzględnieniu dostarczonej przez nią dokumentacji, staż ten powinien być uwzględniony w wymiarze 20 lat i 18 dni. Poza tym powołała się na zły stan zdrowia i trudną sytuację materialną. Wniosła o przychylne załatwienie jej prośby.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna, ponieważ Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 3 września 2012r., na podstawie art. 65 i art. 57 ust. 1 i art. 58 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odmówił T. D. prawa do renty rodzinnej po zmarłym mężu, ponieważ nie spełniałby on warunków do własnej renty z tytułu niezdolności do pracy.

W dniu 7 września 2012r. T. D. złożyła zaświadczenie z 1 grudnia 1960r. potwierdzające fakt zatrudnienia męża w (...) Zakładach (...) od 1 lutego 1960r. do 1 grudnia 1960r. oraz opinię z 10 czerwca 1966r. sporządzoną przez Stacje

Radiowe i Telewizyjne Przedsiębiorstwo Państwowe, z której wynikało, że S. D. od 16 lipca 1964r. pracował w tym przedsiębiorstwie na stanowisku technika

Decyzją z dnia 12 września 2012r., na podstawie art. 114 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, organ rentowy odmówił wnioskodawczyni ponownego rozpatrzenia prawa do renty rodzinnej, wskazując, iż nie przedstawiła nowych dowodów, które mogłyby stanowić podstawę do wydania kolejnej decyzji w zakresie tego prawa.

T. D. w złożonym w dniu 14 września 2012r. odwołaniu zakwestionowała odmowę przyznania prawa do renty rodzinnej. Zatem nie zgodziła się z dwiema nieprawomocnymi decyzjami organu rentowego.

Pierwsza z dnia 3 września 2012r., pominięta przez Sąd pierwszej instancji, dotyczyła odmowy prawa do renty rodzinnej, na podstawie art. 65 i art. 57 ust. 1 i art. 58 ust. 1 pkt 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Natomiast druga decyzja ZUS z dnia 12 września 2012r. - od której Sąd rozpoznał odwołanie - odnosiła się do odmowy wznowienia postępowania w sprawie przyznania w/w świadczenia, w trybie art. 114 ust. 1 w/w ustawy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego zamiar wnioskodawczyni wszczęcia sądowej kontroli dwóch w/w decyzji wynikał z treści jej odwołania - pisma z dnia 14 września 2012r., które wniosła do organu rentowego w terminie przewidzianym do zaskarżenia obu decyzji, i w którym zakwestionowała odmowę przyznania prawa do renty rodzinnej.

Tymczasem Sąd Okręgowy w sentencji zaskarżonego wyroku odniósł się tylko do decyzji ZUS z dnia 12 września 2012r. Natomiast pominał decyzję organu rentowego z dnia 3 września 2012r. dotyczącą prawa do renty rodzinnej. Sąd ten w uzasadnieniu wyroku przeprowadził analizę przesłanek do nabycia tego prawa w świetle przepisu art. 65 ustawy, pominał zaś analizę spełnienia przesłanek do ponownego rozpoznania prawa do renty rodzinnej w rozumieniu art. 114 ust. 1 ustawy.

Jak wynika z utrwalonego orzecznictwa, zaaprobowanego w niniejszej sprawie, zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego determinowanego zakresem odwołania od tejże decyzji (wyrok SN z 1 września 2010r., (...) 15/10, LEX nr 667499, postanowienie SN z 20 stycznia 2010r., (...) LEX nr: 583831). Zgodnie z systemem orzekania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, w postępowaniu wywołanym odwołaniem do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji (art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 i art. 477^(14a) k.p.c.) w granicach jej treści i przedmiotu (wyrok SN z 23 kwietnia 2010r., (...) 309/09, LEX nr 604210). W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy nie odniósł się do treści i przedmiotu decyzji ZUS z dnia 3 września 2012r., pomimo, że w uzasadnieniu wyroku przeprowadził rozważania co do przesłanek będących podstawą wydania tej decyzji.

Zadaniem Sądu Okręgowego było ustalenie, czy T. D. spełnia warunki do nabycia prawa do renty rodzinnej, na podstawie art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W świetle wskazanego przepisu renta rodzinna przysługuje uprawnionym członkom rodziny osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub spełniała warunki wymagane do uzyskania jednego z tych świadczeń.

W ocenie Sądu Apelacyjnego przepis ten brzmi jednoznacznie. Zgodnie z jego treścią renta rodzinna jest uzależniona od tego, czy zmarły członek rodziny spełniał warunki wymagane do nabycia prawa do renty lub emerytury. Stanowi więc pochodną emerytury, bądź renty z tytułu niezdolności do pracy zmarłego (por. uzasadnienie wyroku SN z dnia 20 stycznia 2000r., II UKN 321/99, OSNAPiUS 2001, nr 11, poz. 389 oraz wyroku SN z dnia 24 stycznia 2001r., II UKN 122/00, OSNAPiUS 2002, nr 18, poz. 440).

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy, z obrazą art. 227 k.p.c. oraz art. 233 § 1 k.p.c., nie rozważył, czy mąż wnioskodawczyni S. D. spełnił warunki do emerytury lub renty inwalidzkiej, na podstawie przepisów obowiązujących w dacie jego śmierci - 19 sierpnia 1994r. tj., ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. z 1982r. nr 40 poz. 267). Skutkuje to brakiem prawidłowych ustaleń Sądu pierwszej instancji, co do uprawnień do renty rodzinnej T. D. i tym samym niemożnością dokonania ich oceny w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd pierwszej instancji, przyjmując, że mąż wnioskodawczyni nie spełnił warunków do przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy oparł się na przepisach art. 57 i 58 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, obowiązującej od dnia 1 stycznia 1999r., pomimo, że w dacie śmierci S. D. przepisy te nie obowiązywały, obowiązywały przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Należy podkreślić, że postępowanie przed Sądem Apelacyjnym jest postępowaniem przede wszystkim sprawdzającym, weryfikującym ustalenia dokonane przez organ rentowy. Tymczasem Sąd Okręgowy nie rozpoznał istotny sprawy, co uniemożliwia Sądowi drugiej instancji merytoryczną kontrolę sprawy. Pominął decyzję ZUS z dnia 3 września 2012r. Z kolei zasadnicze rozważania w przedmiocie decyzji ZUS z dnia 12 września 2012r. dotyczącej ponownego ustalenia prawa do renty oparł na niewłaściwych przepisach, dotyczących prawa do renty z tytułu niezdolności a ponadto na aktualnych w dacie orzekania, zamiast obowiązujących w dacie śmierci S. D..

Reasumując, przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy powinien rozpoznać odwołanie od decyzji ZUS z dnia 3 września 2012r. odmawiającej wnioskodawczyni prawa do renty rodzinnej, na mocy art. 65 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Natomiast oceny, czy S. D. spełnił przesłanki prawa do emerytury na datę śmierci (19 sierpnia 1994r.), powinien dokonać w oparciu o art. 26 i nast. ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin lub renty inwalidzkiej, na mocy art. 32 i nast. w/w ustawy. Powinien również dokonać merytorycznej oceny decyzji ZUS z dnia 12 września 2012r. odmawiającej ponownego zbadania istnienia przesłanek tego prawa, w oparciu o art. 114 ust. 1 ustawy. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W celu prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy, przy ponownym jej rozpoznaniu, Sąd pierwszej instancji powinien zażądać z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział w O. akt SR/902055/25/GI dotyczących przyznania S. D. świadczenia rolniczego i na podstawie tych akt ustalić jakie okresy pracy w gospodarstwie rolnym i poza nim zostały uwzględnione do prawa a jakie do wysokości tego świadczenia, i ocenić, które okresy pracy w rolnictwie, bądź poza nim mogą zostać zaliczone do emerytury lub renty inwalidzkiej S. D., w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin.

Dopiero po przeprowadzeniu postępowania w powyższym zakresie możliwe będzie ustalenie, czy S. D., w chwili śmierci spełnił przesłanki wymagane do renty z tytułu niezdolności do pracy lub emerytury, a tym samym czy wnioskodawczyni przysługuje prawo do renty rodzinnej po zmarłym mężu, na mocy art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Mając powyższe względy na uwadze i uznając, że wydanie rozstrzygnięcia w sprawie wymaga rozważenia istoty sprawy, na mocy art. 386 § 4 k.p.c., Sąd Apelacyjny uchylił sprawę do ponownego rozpoznania.